

Ikastetxeetako liburutegiak indartu

Gure proposamena da testuliburu gutxiago saltzea, baina baliabide pedagogikoak sortzeko argitaletxeek diru laguntza gehiago jasotzea

Aiora Filarmendi (Euskal Herriak Bere Eskolako kidea).

Testuliburuaren doakotasunaren gaineko eztabaida ohikoa izan da gure herrian eta garai ezberdinetan planteatu izan da. Ikasturte honetan gaiak oihartzun aipagarria hartu du, bereziki Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan, hiru herrialde horietako Hezkuntza Sailak doakotasuna bermatzeko formula jakin bat plazaratu baitu: ikastetxe bakoitzak beharrezko testuliburuak erostea eta testuliburu horiek urtez urte berrerabiltzea.

Doakotasunaren aldekoek pozarren hartu dute berria, doakotasuna bermatzeko bidea ikusi baitute azkenean. Argitaletxeek, aldiz, beren kezka agertu dute, besteak beste, testuliburuak era orokorrean berrerabiltzeak salmenten beherakada aipagarria eragingo lukeelako. Eta hori, esan du hainbatek, euskal liburugintzarako eta kulturgintzarako kaltegarria litzateke. Euskal Herriak Bere Eskolak beste ikuspegi bat eman nahi dio eztabaidari. Baina gure proposamen zehatza egin aurretik beharrezkoa da hainbat afera argitzea.

Euskal Herriko ikastetxe gehienetan eta irakasgai gehienetan testuliburuak dute nagusitasuna, ikaste-irakaste prozesuan gehien erabiltzen den baliabide pedagogikoa da, horrek dakartzan ondorio negatibo guztiekin. Lehenik eta behin, kontuan hartu behar dugu testuliburu bat argitaratzeko, saltzeko edo irakaskuntzan erabiltzeko, administrazioaren baimena behar dela. Alegia, filtroa pasatu beharra dago, subjektiboa den eta talde politiko hegemonikoek jarri duten filtroa. Beraz, testuliburuak tresna politiko gisa ulertu behar ditugu, horien erabilerarekin ezagutza eta balio jakin batzuk ezagutza arrunt eta unibertsal bezala planteatu eta irakasten baitira. Edukien aukeraketak, adierazteko erak, kalitateak eta esanahiak izaki baten mundu-ikuskeran eragina duten faktoreak dira; faktore horiek mugatuko dute izaki horren mundua, hau da, nola ikusiko eta nola sentituko duen errealitate hori. Testuliburuetan eduki batzuk agertuz eta beste batzuk aipatu gabe utziz, ideologia transmititzen da; iragana ezagutzen da, orainaldi bat komunikatzen da eta etorkizunerako esperantza eraikitzen. Eta, horretarako, beste errealitateak desitxuratu behar dira hainbat estrategia baliatuz.

Gure ustez, ez litzateke horrela izan behar; ez da horrela izan beti. Euskal Herrian, hezkuntza euskaldun eta askatzailea praktikan gauzatzeko helburuaz, esperientzia pedagogiko aberatsak garatu dira, baina kapital pedagogiko hori kinka larrian dago. Denboraren eta, gehienbat, inertziaren poderioz, aipatu esperientzia horiek guztiak zimelduz joan dira, euskal pedagogi jarduera pobretzen joan da, hezkuntza prozesu osoa testuliburu bakar bat lantzerantz murriztuz. Baina irakasleriaren aldetik izandako utzikeria izan dela esan al daiteke? Izan ere, langileriaren lana kontrolatzeko era erraza da testuliburuak erabiltzea. Testuliburuak eredu estandar batera egokitzen diren neurrian, ikasleen lan-prozedurak estandarizatzeaz gain, irakasleen lan-prozedurak ere estandarizatzen dira. Horrek guztiak dakarren deskualifikazio profesional eta laborala aipatzea ahaztu gabe. Testuliburuaren erabilpen nagusiak langileria

espezializatuaren beharrezana gutxitzen du: ikasgeletan irakasleak irakasten du testuan datorrena. Espezializazio handiagorik ez da behar lan hori burutzeko. Beraz, argi geratzen da testuliburu gehiegizko erabilerak irakasleengan sortzen dituen kalteak.

Zeresanik ez egungo testuliburuak igortzen duten curriculumaz aztertuz gero; Begoña Bilbaok berriki argitaratutako liburuan erakusten da euskal ikastetxeetan erabiltzen diren testuliburu gehientsuenek ez dutela Euskal Herria aintzat hartzen. Hutsune horiek ez dira soilik espainiar argitaletxeetara mugatzen, euskal argitaletxeetan ere aurki baitaitezke.

Kontuan hartzekoa den beste faktoreetako bat testuliburuaren kostu ekonomiko eta ekologikoa da. Hezkuntza prozesua testuliburuaren erabilpenean oinarritzean, ezinbestean, ikaslea, edo hobe esanda honen gurasoak, testuliburuaren erostera derrigortzen ditu. Doako hezkuntza eskaintzen den honetan kontraesan nabaria aurki dezakegu, are gehiago irakasgai bakoitzak bere testuliburu eskatzen duenean eta hauen prezioa nahiko altua dela kontenplatu. Gainera, ikasturtea amaitzearekin batera, testuliburuaren biziraupena ere amaitzen da. Norbaitek kalkulatu ote du testuliburuaren bidez zenbat tona paper eta bestelako produktu botatzen diren zaborretara urtero Euskal Herrian? Ingurumen heziketa lantzen den bitartean, ikasturtero 8-10 testuliburu botatzea ez al da nahiko kontraesankorra gure gazteentzat?

Beraz, hori guztia kontuan izanik, honakoa da plazaratu nahi dugun ikuspegia: baliabide pedagogikoen erosketari bai; testuliburuaren monopolioari ez. Eta monopolioari diogu, ez baitugu ukatzen testuliburuak eta bereziki ongi egindakoak dituzten onurak. Baina gehiegizko erabilerak eragin kaltegarriak sortzen ditu hezkuntza prozesuan. Horregatik, ikastetxeak askotariko baliabide pedagogikoez (DVD, irakasleentzako gida-liburu, testuliburu...) hornitzea proposatzen dugu. Eusko Jaurlaritzak testuliburuak erosteko erabili asmo duen dirua askotariko baliabide pedagogikoak erosteko erabili dadin aldarrikatzen dugu. Eta modu horretan Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako ikastetxeen liburutegiak Europako inbidia izan daitezela.

Baliabide pedagogikoek Euskal Curriculumaz garatzea ahalbidetu behar dute. Hau da ikastetxeetako baliabide pedagogikoen bilduma osatzeko orduan proposatzen dugun irizpidea: baliabide horiek Euskal Curriculumaz garatzeko baliagarriak izan daitezela.

Eta azkenik, baliabide pedagogikoak sortzeko diru laguntzen kopurua hazi egin behar da. Euskal Curriculumaz sortzen ari den honetan, berau garatzeko baliabideen falta nabaria da. Euskal Curriculumaz definitu ostean, estrategia nazionala antolatu behar dugu berau aplikatzeko. Estrategia horren baitan baliabide pedagogikoen sorrera guztiz funtsezkoa da. Gure proposamena da testuliburu gutxiago saltzea, baina baliabide pedagogiko horiek sortzeko argitaletxeek diru laguntza gehiago jasotzea.

Laburbilduz, testuliburuaren doakotasuna mailegutzan oinarrituko den edo ez eztabaidagai dagoen une honetan, ikuspegi berri hau plazaratzeko beharra sentitu dugu. Batetik, euskal argitaletxeek euskal kulturari egiten dioten ekarpena aberasteko; jasoko dituzten diru laguntzak Euskal Curriculumaren garapenean garrantzia izango duten izaera anitzeko baliabide pedagogikoak sortzera bideratuz eta ez testuliburu beraren milaka kopia argitaratzeko. Bestetik, doakotasunaren bidean, hezkuntza euskaldun eta askatzailea bultzatzeko. Gure herriko gaztetxoek iraganaren ikuspegi ezberdinak ezagutu ditzaten, orainaldi ugari bizi ditzaten, eta ezagutu eta bizi dutenaren arabera beraiek erabakitako etorkizuna eraiki dezaten.